

+ Hjálpin

Rauði krossinn

LAUGARDAGUR 19. OKTÓBER 2019

Fréttablað Rauða krossins

Sólrun María Ólafsdóttir og Guðný Nielsen, verkefnastjórar hjá Rauða krossi Íslands, segja blæðingaskömm geta haft hræðilegar afleiðingar fyrir stúlkur og konur. FRÉTTABLAÐIÐ/SIGTRYGGUR ARI

Blóðug og blygðunarlaus barátta gegn blæðingaskömm

Þær Guðný Nielsen og Sólrun María Ólafsdóttir, verkefnastjórar á hjálpar- og mannúðarsviði Rauða krossins á Íslandi, segja brýnt að berjast gegn blæðingaskömm. Málefnið er margþætt og geta afleiðingarnar ógnað bæði lífi og heilsu fjölda stúlkna og kvenna út um allan heim.

Blæðingaheilbrigði (e. Menstrual Hygiene Management) er notað yfir ýmsar athafnir og aðgerðir sem tryggja að stelpur og konur hafi næði, aðstæður og efni til að geta á öruggan og heilbrigðan hátt tekist mánaðarlega á við blæðingar sínar af sjálfstrausti og reisin, útskýrir Guðný.

Eitt af því sem er óhjákvæmileg-

ur fylgikvilli blæðinga er þörfin á túrvörum en það er fleira sem þarf að taka inn í myndina. „Að vinna að blæðingaheilbrigði snýr ekki einungis að því að tryggja aðgengi að dömubindum og slíku heldur er samhengið mun víðara, enda þarf að huga að mörgu.“

Blæðingum fylgja ýmsar athafnir sem krefjast næðis og hreinlætis.

„Það þarf einnig að tryggja aðgengi að viðeigandi hreinlætisaðstöðu, það þarf að huga að hvar hægt sé að henda notuðum bindum og töppum eða hvar og hvort sé hægt að þvo og þurrka margnota bindi og slíkt.“ segir Sólrun.

Þá er mikil þörf á að fræða konur og sjá til þess að þær hafi greiðan aðgang að upplýsingum er varða

blæðingaheilbrigði. Á sama tíma þarf að gæta þess að tillit sé tekið til menningarlegs samhengis á ólíkum svæðum. „Auk þess skortir mjög oft mikið upp á fræðslu og aðgengi að upplýsingum um blæðingar og tengd málefni. Þegar við vinnum að blæðingaheilbrigði þurfum við alltaf að huga að menningu og siðum á hverjum

stað, hverjar eru þarfirnar og hvað er viðeigandi.“

Byrði blæðingaskammar finnst víða um heim

„Mörg þekkjum við blæðingaskömm að einhverju leyti,“ segir Guðný. „Við felum kannski túr-

Framhald á síðu 2 ➔

Kæru lesendur

Enn á ný kemur Hjálpin, blað Rauða krossins á Íslandi, út og er full af efni er varðar verkefni félagsins, áherslur og markmið.

Rauði krossinn er alheimshreyfing og fylgist náið með þróun og ástandi mála um allan heim. Þá er sama hvort um er að ræða vopnuð átök, uppskerubrest, náttúruhamfarir eða breytingar á búsetuskilyrðum hvers konar. Allt það sem getur sett líf almennings í hættu eða valdið búsifjum kemur með einum eða öðrum hætti inn á borð hreyfingarinnar. Þar er lagt á ráðin, brugðist við og leiðbeint. Alls staðar þar sem erfitt ástand ríkir reynir Rauði krossinn að lina þjáningar, leysa úr neyð og aðstoða þá sem höllum fæti standa.

Eins og lesendur blaðsins eru meðvitaðir um steðja margar hættur að mannkyninu. Styrjaldir, hungursneyðir og náttúruhamfarir hvers konar hafa þjakað okkur frá upphafi vega. Rauðakrosshreyfingin hefur mikla og langa reynslu í að bregðast við slíkum ógnum. Í öllum heimshornum má sjá merkið rauða sem er tákn þess að sjálfbodaliðar hreyfingarinnar eru tiltækir til að bregðast við ef kallið kemur. Aldrei verður fullþakkað framlag sjálfbodaliðanna sem gefa dýrmætan tíma sinn til að létta öðru fólki lífið. Þeirra er heiðurinn.

Nú er hins vegar uppi ný ógn, breytingar á loftslagi og veðurfari sem enginn sér fyrir endann á. Veðurguðirnir hafa í gegnum tíðina verið torskildir, en þessi nýja vá er ekki tilviljun, heldur tilkomin af manna-völdum, komin til af athafnasemi mannsins nú síðustu öldina. Vissulega eru uppi deilur um hversu sú athafnasemi sé mikill órlagavaldur, en hið alþjóðlega vísindasamfélag er þó ekki í vafa um að mannkynið sjálft beri ábyrgð á þessum breytingum, en eigi líka möguleika á að bregðast við í tæka tíð. Sá tími sé þó naumur, verði of lítið eða ekkert að gert muni heimsbyggðin standa frammi fyrir svo ógnvænlegum vandamálum að vart verði við ráðið og þau ógni heimsfriði og lífsskilyrðum fólks á stórum svæðum á jörðinni.

Alþjóðahreyfing Rauða krossins og Rauða hálfmánans hefur tekið ábendingar vísindasamfélagsins alvarlega og reynslan sýnir að þessar breytingar færast í vöxt. Búsetuskilyrði fólks eru þegar að breytast til hins verra á sumum svæðum, þurrkar, úrhelli, flóð og ofsaveður gera lífsafkomuna erfiða og sums staðar ómögulega. Það þýðir að fólk flosnar upp frá heimahögum sínum og leitar nýrra heimkynna til að bjarga lífi sínu. Það er því mikil nauðsyn að ríkisstjórnir, fyrirtæki og almenningur allur á jörðinni taki höndum saman með markvissum aðgerðum og bægi þessari nýju hamfaraógn frá.

Sveinn Kristinsson, formaður Rauða krossins á Íslandi

Vilt þú gerast sjálfboðaliði?

Skráðu þig á raudikrossinn.is

Sólrún María Ólafsdóttir og Guðný Nielsen, verkefnastjórar hjá Rauða krossi Íslands, segja baráttuna gegn blæðinga-skömm afar mikilvæga.

Framhald af forsiðu ➔

tappann inni í lófanum þegar við förum á salernið í vinnunni og setjum fleira í verslunarkerruna þegar við förum kannski í búðina eingöngu til að kaupa dömubindi.“

Blæðingaskömm sé merkilega viðtækt vandamál. Ástæðurnar og viðhorfin að baki eru oft en ekki keimlík, á milli ólíkra staða. „Það er merkilegt, en við höfum fundið fyrir því, þar sem við höfum verið með fræðslu um blæðingaheilbrigði fyrir fólk víða að úr heim-inum, hversu útbreidd blæðinga-skömm er, og svipaðar hugmyndir um óhreinindi og skömm leynast í ólíkum menningarheimum.“

Á sumum menningarsvæðum ríki mikil bannhelgi gagnvart blæðingum. „Viða eru blæðingar gríðarlegt tabú og blæðingaskömmin þeim mun ýktari. Hætturnar sem stúlkurnar kljást við koma úr öllum áttum. „Stúlkur á blæðingum verða oft fyrir aðkasti skólabræðra sinna og kennara. Við þekkjum átakanleg dæmi þess að karlkyns kennarar, sem krefja skólastúlkur um kynlíf, noti blæðingaskömm sem verkfæri til að niðurlægja stúlkur sem neita þeim.“

Þetta hefur viðtæk og alvarleg áhrif á líf stúlkna og getur jafnvel aftrað þeim frá skólagöngu. „Skiljanlega kjósa margar stúlkur frekar að vera heima hjá sér en í skóla þá daga sem þær eru á blæðingum og það er óásættanlegt! Rauði krossinn á Íslandi leggur mikla áherslu á jafnrétti kynjanna og valdeflingu stúlkna og kvenna,“ segir Sólrún.

Blæðingar í hringiðu hamfara eða átaka

Gefa þarf stúlkum og konum á átaka- og á hamfarasvæðum sérstakan gaum en líkt og önnur náttúruleg fyrirbæri, er ógerningur að stjórna því hvenær og hvar blæðingar eiga sér stað. „Blæðingar kvenna og stúlkna hætta ekki í hamföllum og átökum, en í

Við þekkjum átakanleg dæmi þess að karlkyns kennarar, sem krefja skólastúlkur um kynlíf, noti blæðingaskömm sem verkfæri til að niðurlægja stúlkur sem neita þeim.

gegnum tíðina hefur oft gleymst að huga að þörfum þar að lútandi þegar neyðaraðstoð er veitt, sérstaklega þar sem það er víða tabú að ræða blæðingar og því kemur þessi þörf ekki fram þegar neyðaraðstoð er skipulögð,“ útskýrir Sólrún.

„Skortur á dömubindum og öðrum lausnum, jafnvel nærbuxum, er einn augljósasti vandinn þegar fólk neyðist til að yfirgefa heimili sín í skyndi.“

Stúlkur og konur á flótta og í flóttamannabúðum upplifa gjarnan mikið skilnings- og varnarleysi í óviðunandi aðstæðum. „Skortur á aðstöðu til að skipta á bindum/ túrtöppum og henda, eða skortur á aðstöðum til að þrifa fjölnota blæðingalausnir er annað algengt vandamál í búðum þar sem fólk hefst við í neyð. Þar er oft skortur á næði sem getur valdið miklu álagi og streitu, sérstaklega þar sem blæðingaskömm er mikil. Allt þetta ofan á þau óþægindi sem stúlkur og konur takast á við á blæðingum þar sem ekki er neyðarástand.“

Afleiðingarnar geta verið ógurlegar. „Ef ekki er hugað að blæðingaheilbrigði við skipulagningu neyðarstarfs er því hættu á að konur og stúlkur neyðist til að nota óhrein gömul klæði eða annað til að taka við blæðingum sínum með aukinni hættu á sýkingum og óþægindum.“

„Ef konur neyðast til að að biða myrkurs til að fara á salernið til

að forðast að blóðblettir sjáist eru þær í meiri áhættu með að verða fyrir kyndbundnu og kynferðislegu ofbeldi. Auk þess sem ótti um að sjáist í tíðablóð veldur því að konur og stúlkur einangrast og geta síður tekið þátt í mikilvægum athöfnum, ganga í skóla, sækja sér vistir og svo framvegis, allt getur þetta valdið kvíða og álagi á konur og stúlkur.“

Blæðingaheilbrigði í brennidepli

Rauði krossinn hefur hrint af stað ýmsum úrræðum sem stuðla að því að opna umræðuna. Hefur það verið gert meðal annars með því að fræða karlmenn og drengi og virkja þá til liðs í þessari þýðingar-miklu baráttu. „Við höfum opnað þetta mikilvæga samtal við íbúa á verkefnasvæðum okkar; konur, menn, drengi og stúlkur,“ segir Guðný.

Verkefnið sé ærið. Það geti reynst tímafrekt að sporna gegn djúpstæðum þekkingarskortir á málefni þá sama tíma og reynt er að gæta umburðarlyndis í garð þeirra sem þurfa á fræðslu að halda. „Vanþekkingar á málefni gætir víða og skaðlegar hefðir geta verið svo rótgrónar að það tekur oft langan tíma að koma á breytingum. Við nálgumst málefnið af virðingu og í náinni samvinnu við íbúa.“

Þá er líka mikilvægt að fræða þá sem koma að verkefnunum. „Nákvæmar leiðbeiningar og ýmislegt fræðsluefni hefur verið þróað og þýtt á nokkur tungumál, og er nú í notkun á hamfarasvæðum og víðar. Það er mikilvægt að starfsfólk og sjálfbodaliðar, bæði karlar og konur, sem taka þátt í neyðaraðstöðu séu upplýst og geti rætt þetta oft á tíðum viðkvæma málefni svo fundnar séu víðeigandi lausnir fyrir hvern stað. Konur og stúlkur eiga ekki að vera heftar af blæðingum, hvorki á hamfarasvæðum þar sem nóg er samt að huga að, né annars staðar.“

Ánægð með samstarfið

Íslandsbanki hefur veitt virkan stuðning til fjölmargra samfélagsverkefna sem tengjast heimsmarkmiðunum. Meðal annars hefur bankinn átt gott samstarf við Rauða krossinn.

Birna Einarsdóttir, bankastjóri Íslandsbanka, segir að bankinn hafi meðal annars látið til sín taka í baráttunni við fátækt, í fræðslumálum, í jafnréttismálum, auk ýmissa verkefna sem tengjast loftslagsmálum s.s. stuðnings við Votlendissjóð til kolefnisjöfnunar og á frumkvöðlastiginu í tengslum við nýsköpun hjá litlum og meðalstórum fyrirtækjum og háskólum. „Auk þess höfum við verið aðalstuðningsaðili Reykjavíkumaraþonsins sem er stærsti fjárfunarviðburður ársins fyrir mörg góðgerðarfélög sem eru að leggja sitt af mörkum til heimsmarkmiðanna,“ segir hún.

„Í vor samþykktum við nýja stefnu fyrir bankann og þar eru markviss samfélagsáhrif eitt af lykilatriðunum sem styðja við hlutverk bankans um að vera „Hreyfiafl til góðra verka“ auk þess að vera í takt við þrjú gildi bankans: eldmóð, fagmennsku og samvinnu. Áherslan er á að hafa jákvæð og uppbyggileg samfélagsáhrif með markvissum hætti og samþætta þetta inn í grunnstefnu bankans og verðmætasköpun. Þannig styður þessi samfélags- og sjálfbærnistefna við framtíðarsýn bankans um að vera #1 í þjónustu. Við ætlum enn fremur að styðja sérstaklega við fjögur eftirfarandi heimsmarkmið Sp: Menntun fyrir alla, Jafnrétti kynjanna, Nýsköpun og uppbyggingu og Aðgerðir í

loftslagsmálum,“ upplýsir Birna og bætir við að lögð hafi verið áhersla á að skapa gott starfsumhverfi fyrir starfsfólk bankans og Hjálparhöndin sé veigamikill þáttur í því. „Þar styrkir bankinn fólk, félagasamtök og fyrirtæki sem stuðla að jákvæðri samfélagsþróun,“ segir hún.

„Íslandsbanki býður starfs-

mönnum sínum að leggja sitt af mörkum til góðgerðarmála og geta starfsmenn þannig varið einum vinnudegi á ári í þágu góðs málfnis. Um er að ræða sjálfboda-liðastörf fyrir góðgerðarfélög, mannúðarsamtök, björgunar-sveitir og ýmis önnur góð málfní. Við höfum séð mörg frábær verk-efni koma út úr þessu og starfs-

fólkið okkar hefur tekið að sér mörg mikilvæg störf við skógrækt, aðstoð við Mæðrastyrksnefnd og fatasöfnun Rauða krossins svo eitthvað sé nefnt. Okkar reynsla er sú að starfsfólk í bankanum sé ánægt með framtakið og við teljum að þetta sé mikilvægur hluti af því að gefa til baka til samfélagsins.“

Íslandsbanki hefur lagt sitt af mörkum til að efla hjálparstarf Rauða krossins á Íslandi. Birna Einarsdóttir bankastjóri segir að lögð sé áhersla á stuðning við ýmis málfní.

Í hverju felst samstarf Íslandsbanka og Rauða krossins?

„Við erum mjög ánægð með samstarfið við Rauða krossinn á Íslandi undanfarin ár þar sem við höfum lagt til fjármagn og starfsfólk bankans til þróunarvinnu í Afríku. Kristján Rúnar Kristjánsson, forstöðumaður í áhættu-stýringu, og Halldór Gíslason, tölvunar- og viðskiptafræðingur hjá Íslandsbanka, hafa verið sendifulltrúar fyrir Rauða krossinn á Íslandi síðan 2016. Halldór hefur nú farið í átta ferðir síðan 2017 og fór í ár til Gana þar sem gerð var úttekt á samskipta- og upplýsingatæknimálum Rauða krossins í Gana, og svo ásamt samstarfsfélaga sínum, Bjarna Sigurðssyni verkefnastjóra, til Malaví. Þeir gerðu þar úttekt á uppsetningu samskiptakerfa sem var hluti af þróunaráætlun sem Halldór vann með Rauða krossinum í Malaví árið 2017. Við höfum fundið fyrir miklum áhuga á þessum verkefnum bæði innanhúss á meðal starfsmanna en einnig á meðal eigenda og viðskiptavina.

Við erum spennt fyrir framhaldinu með Rauða krossinum á Íslandi og við erum einmitt að skoða saman núna hvernig við getum beitt kröftum okkar enn frekar til að styðja við heimsmarkmiðin fjögur og við hlökkum til að greina frekar frá því á næstunni,“ segir Birna.

Stríð í Sýrlandi í um átta ár

Kristín S. Hjálmtýsdóttir, framkvæmdastjóri Rauða krossins á Íslandi, fer yfir stöðuna í Sýrlandi. Þar hafa geisað vopnuð átök í um 8 ár, sem nýlega hafa versnað. Þörfin fyrir mannúðaraðstoð er gríðarlega mikil.

Það er erfitt að horfast í augu við þá sorglegu staðreynd að eftir átök í 8 ár sjáum við enn ekki fyrir endann á þeim. Þegar svo virðist sem öldurnar sé farið að lægja, gerist hið gagnstæða. Nýlega hefur ástandið í norðausturhluta Sýrlands versnað til muna og það leggst þungt á íbúana sem hafa mátt þola meira en nóg undanfarin ár. Ástandið er gríðarlega flókið og engin lausn virðist vera í sjónmáli. Í dag er það metið svo að óeirðirnar í norðurhluta Sýrlands muni neyða um 300.000 manns á vergang á næstu dögum og þurfa tæplega 12 milljónir íbúa landsins nauðsynlega á hjálpar- og mannúðaraðstoð

að halda. Það eru fleiri en allir íbúar Svíþjóðar.“

Kristín segir að stærsta verkefni Alþjóðaráðs Rauða krossins (ICRC) í dag sé í Sýrlandi. „Innviðir í Sýrlandi eru mjög veikburða, þar á meðal heilbrigðisstofnanir, sem sumar hverjar hafa hreinlega þurft að loka vegna þess að starfsfólkið er í lífshættu í starfi sínu. Fólk þarf að reiða sig á aðstoð hjálparstofnana eins og Rauða hálfmánans og Alþjóðaráðsins. Um tvær milljónir barna geta ekki sótt skóla og það er líklegt til að draga dilk á eftir sér hvað varðar framtíð landsins.“

Í dag er mest kapp lagt á að hjálpa fólki í neyð og Rauði krossinn og Rauði hálfmáninn vinna hörðum höndum að því að veita vatns- og mataraðstoð. Líóst er að mikil vinna er enn fyrir höndum og að fólki, sem neyðist til að flýja, mun aðeins fjölga. „Vatnskortur í kringum borgina Hassakeh í norðausturhluta landsins er mikið áhyggjuefni í augnablikinu því mikilvægar vatnsveitir hafa verið eyðilagðar og um þessar mundir streymir fólk til borgarinnar, leitandi skjóls.“

Íslenskir sendifulltrúar að störfum í Sýrlandi

„Margar hjálparstofnanir hafa neyðst til að draga sig í hlé og yfirgefa svæðið vegna hættunnar sem stafar af átökunum. Við í Rauða-krosshreyfingunni höldum þó enn áfram okkar starfi á svæðinu og vettvangssjúkrahúsið við Al Hol búðirnar, sem Alþjóðaráðið og Rauði krossinn í Noregi reistu í maí, er enn starfandi. Sjúkrahúsið þjónustar yfir 70 þúsund manns úr búðunum og þess má geta að tveir þriðju þess flóttafólks sem hefst

Kristín S. Hjálmtýsdóttir, framkvæmdastjóri Rauða krossins á Íslandi.

við í búðunum eru börn. Á sjúkrahúsinu hafa 5 sendifulltrúar frá Rauða krossinum á Íslandi unnið og sinnt fjölbreyttum störfum.“

Orri Gunnarsson sinnti störfum tæknimanns í vatnshreinsimálum, Jóhanna Elisabet Jónsdóttir og Lilja Óskarsdóttir eru hjúkrunarfræðingar, Hólmfríður Garðarsdóttir er

ljósmóðir og ráðgjafi í heilbrigðismálum. Þá sinnti Jón Eggert Viðisson fjármálastjórnun, en hann kom heim í vikunni. „Við erum í viðbragðsstöðu að senda fleiri íslenska sendifulltrúa til starfa á vettvangi í Sýrlandi og fylgjumst með þróun mála.

Hlutleysi er ein 7 grundvallar-

”Ég hvet alla sem vettlingi geta valdið til að styðja við neyðarsöfnun okkar vegna Sýrlands og senda HJALP í númerið 1900 og styðja okkur með 2.900 krónum.

hugsjóna Rauðakrosshreyfingarinnar og veitir það okkur sérstöðu á atakavæðum, þar sem flóknar pólitískar deilur ríkjja oft. „Í Sýrlandi gegnir hreyfingin margþætta hlutverki á svæðinu í krafti hlutleysis síns og hafa fá eða engin önnur hjálparamtök viðlíka aðgang að atakavæðum þar sem nauðsynlegt er að koma lífsbjargandi mannúðaraðstoð á. Hreyfingin brýnir einnig ávallt fyrir deiluaðilum inntak Genfar-samninganna, sem hafa þann tilgang að vernda óbreytta borgara og heilbrigðisstarfsfólk,“ segir Kristín.

„Við gerum það sem við getum héðan og með vinnu sendifulltrúa okkar á vettvangi. Þörfin fyrir aðstoð í formi fjármagns er alltaf mest og sú þörf hverfur ekki, jafnvel þótt átökum linni því margra ára uppbyggingarstarf tekur þá við. Ég hvet alla sem vettlingi geta valdið til að styðja við neyðarsöfnun okkar vegna Sýrlands og senda HJALP í númerið 1900 og styðja okkur með 2.900. kr. Fyrir þá upphæð getum við útvegað þremur börnum mat í mánuð og fyrir 5.000 kr. er hægt að útvega fimm börnum mat í mánuð og einu barni nauðsynlega heilbrigðisþjónustu og lyf í mánuð. Hver króna skiptir máli.“

Margar gersemar leynast í Rauðakrossbúðunum

Guðrún Ísabella Kjartansdóttir, nemi í umhverfis- og byggingaverkfræði við Háskóla Íslands, gerðist sjálfbóðaliði Rauða krossins í sumar. Hún starfar í Rauðakrossbúð á Laugaveginum.

Ísabella, eins og hún er venjulega nefnd, segir að sig hafi langað til að gera eitthvað meðfram náminu. „Ég var búin að heyra af sjálfbóðaliðastarfinu hjá Rauða krossinum og mig hefur alltaf langað að vinna í verslun sem selur notuð fót þannig að þetta var kjörið tækifæri til að láta gott af sér leiða. Þess utan finnst mér frábært að endurnýta fatnað,“ segir hún.

Ísabella hefur aldrei áður starfað í verslun af þessu tagi og segir að þetta sé ný og ánægjuleg reynsla. „Ég starfa um helgar í Rauða-krossbúðinni að Laugavegi 12 og þangað kemur alls kyns fólk, yngra og eldra, jafnt Íslendingar sem erlendir ferðamenn. Það er mjög gaman að kynnast þessari fjölbreyttu mannflóru sem kemur í búðina. Í rauninni hefur komið mér á óvart hversu mikið er að gera og fólk er að gera frábær kaup. Í Rauðakrossbúðunum eru mjög flottir hlutir í boði á einstaklega góðu verði,“ segir Ísabella og bætir við að fólk ætti að gefa sér góðan tíma í búðinni til að skoða vöruúrvalið almennilega því margt fallegt og vandað leynist þar. „Sumir eru mjög sniðugir að finna gersemar,“ segir hún.

Sjálft segist Ísabella kaupa mikið

Ísabella segir að sér finnst ótrúlega gaman að versla í Rauða-krossbúðunum og þar sé margt fallegt að finna. FRÉTTABLAÐIÐ/ANTON BRINK

í Rauðakrossbúðunum. „Þetta eru þær verslanir sem ég kaupi mest í. Ég hef keypt fallegar peysur og góðar Levi's 501 buxur. Svo eru margir dásamlegir fylgihlutir eins og tóskur og silkiklútar sem ég hef fallið fyrir auk yfirhafna sem eru margar mjög flottar. Ég sjálf (@gudrunisabella) fylgist oft með

Rauða krossbúðunum á Instagram-síðunni þeirra @raudakrossbudirnar en þar birta þau oft hvað þau eru að fá í búðirnar og það er svo gaman að fylgjast með.“ Ísabella segist stundum vera hissa á því hvað fólk er að gefa frá sér en bætir við að það geti verið margvíslegar ástæður að baki.

„Kannski er flikin orðin of lítil eða of stór, jafnvel hefur eigandinn bara orðið leiður á henni og langað að gefa henni nýtt heimili. Þá kemur það öðrum til góða. Margt af þessu eru gersemar fyrir þann sem kaupir og styður um leið gott málefni.“ Ísabella segir að Rauði krossinn

flokki fatnaðinn eftir verslunum. Til dæmis fari merkjavörur mest í verslunina á Skólavörðustíg, vandaðar ullarpeysur komi á Laugavegin ásamt alls kyns öðrum fatnaði og á Hlemmi er mesta úrvalið af barnafötum. „Það er ótrúlega skemmtilegt að vinna sem sjálfbóðaliði og ein besta ákvörðun sem ég hef tekið. Þetta er gefandi og ánægjuleg sjálfbóðaliðavinna og ég er búin að kynnast fullt af fólki. Síðan má ekki gleyma hversu gaman það er að skoða þessi gömlu fót. Sjálf er ég ekki búin að versla hraða tisku í meira en ár. Við þurfum ekki alltaf að kaupa nýtt. Kaupum frekar notað, verum góð við jörðina og látum gott af okkur leiða.“

Rauðakrossbúðirnar eru 13 talsins um allt land þar sem seld eru notuð fót og skór á afar góðu verði. Með því að versla í Rauðakrossbúðunum eru tvær flugur slegnar í einu höggi; gott málefni styrkt og hugað að umhverfinu þar sem fót ganga í endurnýjun lífdaga. Sjálfbóðaliðar standa vaktina í búðunum. Þú getur gerst sjálfbóðaliði á raudikrossinn.is

Mikilvægur styrkur fyrir hjálparstarfið

Mannvinir Rauða krossins styrkja starf Rauða krossins með mánaðarlegum framlögum. Um 14.000 Íslendingar hafa gerst Mannvinir og leggja sitt af mörkum til að aðstoða fólk í neyð.

Jóhanna Guðmundsdóttir, verkefnastjóri fjáröflunar hjá Rauða krossinum, segir Mannvini mjög mikilvæga til að hægt sé að halda úti því öfluga starfi sem Rauði krossinn vinnur bæði hér heima og erlendis. „Rauði krossinn hefur alltaf verið með styrktaraðila en Mannvinir, í því formi sem þeir eru í dag, byrjuðu árið 2010. Mannvinir eru sérstakir að því leyti að helmingur styrksins fer til verkefna erlendis og helmingurinn nýtist innanlands en oft eru félög bara að styrkja verkefni annaðhvort hér heima eða úti,“ segir Jóhanna.

Verkefnin sem Mannvinir styrkja innanlands eru meðal annars Hjálparsími Rauða krossins 1717, sem er opinn alla daga allan ársins hring, og neyðarvarnir. „Neyðarvarnir eru til dæmis ef upp kemur náttúruvá eða annað slíkt. Við erum með sérþjálfaða sjálfbóðaliða til að bregðast við í slíkum aðstæðum en þá þarf oft að opna fjöldahjálparstöðvar og veita stuðning á staðnum. Útköll í sálrænum stuðningi hafa líka aukist, en það er til dæmis ef það verða slys og fólk er líkamlega í lagi en þarf andlegan stuðning,“ segir Jóhanna.

„Verkefnin sem Rauði krossinn styður erlendis eru í anda þess sem Rauði krossinn á Íslandi leggur áherslu á. Við leggjum áherslu á jafnrétti kynjanna og sérstaklega á átaka- og hamfarasvæðum. Það

Jóhanna segir að Mannvinir séu mikilvægir fyrir Rauða krossinn. FRÉTTABLAÐIÐ/SIGTRYGGUR ARI

þarf til dæmis að huga að því að komið sé til móts við hreinlætisþarfir kvenna út af blæðingum og annað,“ segir Jóhanna. „Í augnablikinu er áherslan á konur og börn í Sómalíu og Malaví. Við styðjum konur og börn í neyð, styðjum við flóttafólk í Úganda og svo sendifulltrúa í hjálparstarfi erlendis. Jóhanna segir að í Malaví sé

stuðningurinn fyrst og fremst við ungbarnaeftirlit og mæðravernd. „Við höfum líka stutt stúlkur með því að byggja vatnsbrunna. Það eru oftast stúlkur sem sækja vatnið og með því að byggja fleiri brunna og koma upp salernisaðstöðu aukum við líkurnar á því að þær fari í skóla.“ Rauðinn krossinn á Íslandi hefur lengi stutt við flóttafólk í

Úganda, meðal annars með því að aðstoða Rauða krossinn í Úganda við að byggja upp möguleikann á því að veita sálrænan stuðning. „Mannvinir eru mjög mikilvægir fyrir okkur. Þetta er styrkur sem skiptir gífurlega miklu máli til að geta haldið úti hjálparstarfi. Þetta er óeyrnamerkur stuðningur svo við getum sett peninginn þangað sem þörfin er mest. Segjum sem

Mannvinir eru mjög mikilvægir fyrir okkur. Þetta er styrkur sem skiptir miklu máli til að geta haldið úti hjálparstarfi.

svo að það fari að gjósa þá er hægt að nýta fjármagnið sem fer í verkefni innanlands og leggja meiri pening í neyðarvarnir. Eins ef það yrði aðkallandi neyð erlendis, þá höfum við svigrúm til að nýta þann helming sem nýttur er erlendis til að aðstoða þar sem neyðin er stærst. Í dag er til dæmis mjög slæmt ástand í Sýrlandi og við getum nýtt framlög Mannvina til að bæta aðstæður kvenna og barna þar,“ segir Jóhanna.

Hægt er að gerast Mannvinur með því að skrá sig á mannvinir.is eða hringja í síma 570 4000. „Fólk er í sjálfvald sett hvað það vill greiða, en flestir eru að greiða svona um 2.500 á mánuði,“ segir Jóhanna. „Því fylgir engin skuldbinding að vera Mannvinur þetta er bara frjálst framlag meðan fólk hefur vilja og getu til.“

Fyrstu skrefin frjáls geta reynst þung

Í verkefninu Félagsvinir eftir afplánun auðvelda sjálfboðaliðar Rauða krossins fönghum skrefin út í samfélag þeirra frjálsum á ný og leggja þeim lið við ýmsa félagslega aðstoð.

Mitt hlutverk er að fara reglulega í fangelsin á suðvesturhorninu, Litla-Hraun, Sogn og Hólmsheiði, til að segja fólguum frá verkefni Rauða krossins, félagsvinu eftir afplánun. Nokkrir fangar hafa reyndar hnýtt í nafnið á verkefninu því þeim þykir það hljóma eins og verið sé að útvega þeim vini til að leika við eftir að afplánun lýkur en það er ekki markmiðið. Félagsvinir veita ýmsa félagslega aðstoð að afplánun lokinni þegar við taka praktísk atriði sem þarf að leysa,“ upplýsir Andri Valur Ívarsson, lögmaður, hagfræðingur og sjálfboðaliði hjá Rauða krossi Íslands.

Þung og flókin skref

Andri hefur verið sjálfboðaliði hjá Rauða krossinum í sex ár.

„Konan mín hafði verið sjálfboðaliði í verkefni sem hét Félagsvinir barna af erlendum uppruna og fékk mig með sem sjálfboðaliða í nýlegt verkefni sem er skaðaminnkunarverkefnið Frú Ragnheiður. Ég tók mér svo hlé á meðan ég kláraði nám en konan mín var áfram í verkefninu og fór síðar að vinna hjá Rauda krossinum. Ég byrjaði svo í fangavínaverkefninu sem fór formlega af stað í fyrrahaust.“ útskýrir Andri.

Verkefnið Félagsvinir eftir
afplánun er að norskri fyrirmynd

**Andri Valur
Ívarsson er
lögmaður,
hagfræðingur
og sjálf-
boðaliði í
verkefninu Fé-
lagsvinir eftir
afplánun hjá
Rauða kross-
inum á Íslandi.**

FRÉTTABLAÐIÐ/
SIGTRYGGUR ARI

og stendur vikulega fyrir opnu húsi
í húsnæði Rauða krossins í Hamra-
borg í Kópavogi.

„Félagsvinir auðvelda þeim sem lokið hafa afplánun skrefin út í samfélag þeirra frjálsum á ný. Algengt er að fangar séu með alls kyns sakarkostnað og skuldir á bakinu og eftir langa einangrun frá samfélaginu geta minniháttar skrefi skattinn, til Umboðsmanns skuldara eða þeirra sem sjá um sakarkostnað reynst þung og jafnvel óyfirstiganleg. Þá koma félagsvinir til aðstoðar og finna leiðir til að vinna úr erfiðu máluðum,“ upplýsir Andri. Hann segir vitað að endurkomuhlutfall í fangelsi sé hátt og að markmið verkefnisins sé að reyna að fækka einstaklingum

sem fara í fangelsi á ný.

„Sá sem losnar úr afplánun er gjarnan með tvær hendur tómar og þarf samt að koma sér í bæinn og finna sér samastað. Þá getur legið beinast við að hafa samband við vínahópinn síðan fyrir afplánun sem í sumum tilvikum er fólk sem enn er í neyslu. Því er ljóst að þau vantar sálrlega stöð og styrk á þessum tímamótum og við reynum að aðstoða þau við að tengjast t.d. Umboðsmanni skuldara, félagsráðgjafa og opinberum stofnunum, skrá þau á biðlista eftir húsnæði og leida þau að ýmissi sérfræðipökkingu sem er í boði.“

Með heimsóknnum í fangelsin reynir Andri að sá fræjum raunverulegrar aðstoðar félagsvina sem

býðst föngum eftir afplánun.

„Auðvitað er þá allur gangur á því hvort fangar eigi eftir vikur, mánuði eða jafnvel nokkur ár í afplánun en við reynum að koma þessu inn og finnum fyrir þakk-læti. Fangarnir eru þakklátir fyrir að úti sé félagsskapur og aðili eins og Rauði krossinn sem sýnir hagsmunum þeirra áhuga og vilja til að aðstoða. Í samfélaginu ríkja miklir fordómar gagnvart fyrrverandi fögum sem þau upplifa sjálf. Því getur verið meira en að segja það fyrir þau að útvega sér húsnæði eftir afplánun þrátt fyrir að vera komin með vinnu og föst laun. Þau þurfa að skila inn sakavottorði sem setur þau í ákveðna klemmu og þau koma víða að lokuðum dyrum. Við bindum því vonir við að geta liðkað fyrir, þótt við getum vitaskuld ekki ábyrgst einstaklingana, en ef við náum aðeins að slá á fordóma og aðstoða fólk við að fá tækifæri til að byrja upp á nýtt getum við verið sátt,“ segir Andri sem þegar er kominn með talsvert af fögum sem lýst hafa áhuga á að fá aðstoð félagsvina eftir að afplánun lýkur.

„Það hefur gengið ágætlega að byggja upp traust á milli Rauða krossins og þeirra sem eru nýkomin úr fangelsi. Við búum að einhverju leyti að trausti þeirra til Frú Ragnheiðar því oft eru sterk

tengsl á milli neyslu vímuefna og fangelsisvistar og fangar sem hafa verið í neyslu þekkja Frú Ragnheiði að góðu einu og vita að Rauða krossinum er treystandi sem hlutlausum aðila," segir Andri.

Ætti að vera sjálfsgöð aðstoð

Sem félagsvinur eftir afplánun
hefur Andri lært að komast yfir
eigin fordóma og vanþekkingu.

„Ég hef fengið að kynnast ólíkum einstaklingum af öllum þjóðfélagsstigum sem lent hafa í vandræðum. Það hefur aukið viðsýni mína og skilning á að allir geti misstígað sig og að allir eigi skilið tækifæri til að snúa við blaðinu og byrja upp á nýtt.“ segir Andri sem vill sjá verkefnið þróast á þann veg að félagsleg leiðsögn og fylgd félagsvina verði sjálfsgæður hlutur hjá þeim sem ljúka afplánun.

„Ég vona að fangar geti áfram leitað til Rauða krossins og að við höfum þá enn fleiri úrræði. Flestir kljást við vöntun á húsnæði og það væri draumur að geta aðstoðað þá meira en að sama skapi getur það reynst erfitt því margir hópar í samfélaginu kljást við það sama. En bara með því að brúa þetta bil þannig að einhverjir einstaklingar eigi auðveldara með að byrja upp á nýtt án þess að eiga á hættu að lenda aftur í fangelsi, er markmiðið verkefnisins náð.“

Við þökkum fyrir stuðningin

Arcanum fjallaleiðsögumenn ehf	Fjarðarþrif ehf	Hvíta húsið ehf	Norm X ehf.	Solo hársnyrtistofa sf.
Árbæjarapótek ehf	Fljótshérað	Höðakaffi ehf	Orkubú Vestfjarða ohf.	Sparisjóður Suður-Pingeyi. ses.
Ásborg slf	Flóahreppur	Init ehf	Ottó B. Arnar ehf.	Steinsteypir ehf.
Bandalag starfsm ríkis og bæja	Framhaldsskólinn á Laugum	Ísfell ehf.	Ósal ehf	Stéttarfélagið Samstaða
Baugsbót ehf	G.Ben útgerðarfélag ehf	Íslensk endurskoðun ehf	Pizza-Pizza ehf.	Suðurprófastsdæmi
Bifreiðaverkstæðið Toppur ehf	Garðabær	Ístak hf.	Rafgeisli Tómas R. Zoëga ehf.	Suzuki-bílar hf
Bílasmiðurinn hf	Garðs Apótek ehf	Klausturkaffi ehf	Rafmiðlun hf.	Sveitarfélagið Hornafjörður
Blaðamannafélag Íslands	Geislatækni ehf, Laser-þjónustan	Krossborg ehf	Rafsvið sf.	Sæplast Iceland ehf.
Bolungarvíkurkaupstaður	Gjögur hf	Landsnet hf.	Reykjavíkurborg	Tannlæknastofa A.B. slf.
Bókráð, bókhald og ráðgjöf ehf	Grindavíkurbær	Landssamband lögreglumanna	Reykjavíkprófastsdæmi eystra	Tempra ehf.
Brimi hf	Gróðrarstöðin Réttarhóll ehf	Landssamband slökkvilið/sjúkrfl	S.S. Gólf ehf	THG Arkitektar ehf.
Danica sjávarafurðir ehf (Danica Seafood Ltd.)	Grófargil ehf	Laugarnesskóli	Samband ísl berkla/brjóstholsj	Tæknipjónusta Vestfjarða ehf.
dk Hugbúnaður ehf	Grýtubakkahreppur	Loftorka Reykjavík ehf.	SAMEYKI stéttarfélag í almannapjónustu	Úti og inni sf
DMM Lausnir ehf	Gull- og silfursmiðjan ehf	Logoflex ehf	Samtök starfsmanna fjármálafyrirtækja	Útilegumaðurinn ehf.
Dómkirkjan	Happdrætti Háskóla Íslands	Lögfræðistofa Reykjavíkur ehf.	Samvirkni ehf	Veiðivon ehf
Dýrabær ehf	Hár og hamar ehf	Lögreglustjórinn á höfuðborgars	Seyðisfjarðarkaupstaður	Verkval ehf
Dýralæknapjónusta Vesturlands ehf	Helgason og Co ehf	Malbikunarstöðin Hlaðbær-Col hf	Síldarvinnslan hf.	Verslunartækni og Geiri ehf
Dýralæknirinn á Breiðdalsvík	Hitaveita Egilsstaða og Fella ehf	Margt smátt ehf.	Sjúkrahúsið á Akureyri	VGH-Mosfellsbæ ehf.
Eflling stéttarfélag	Hjallastefnan ehf	Matthías ehf	Sjúkraþjálfun Georgs	Vilhjálmsson sf
Endurskoðun Vestfjarða ehf	Hjá GuðjónÓ ehf	Menntaskólinn að Laugarvatni	Skorradalshreppur	VSÐ-verkfræðistofa ehf.
Félag skipstjórnarmanna	Hópferðabílar Svans Kristóferssonar ehf	Miðstöðin Vestmannaeyjum ehf	Skólaskrifstofa Austurlands	Wurth á Íslandi ehf.
Fjallasýn Rúnars Óskarssonar ehf	Hvalur hf	Múlaradío ehf.	Skólavefurinn ehf	
	Hveragerðissókn	Nonni litli ehf.	Smurstöð Akraness sf.	

Mannúðarstarf Rauða krossins mun áfram aukast

Climate Centre, Loftslagsmiðstöð Rauða kross hreyfingarinnar, var stofnuð árið 2002. Maarten van Aalst er yfirmaður Climate Centre sem hefur aðsetur í Hollandi.

Það var árið 1999 sem Rauða-krosshreyfingin sá ástæðu til að leggja mat á mögulegar afleiðingar loftslagsbreytinga á mannúðarstarfi. Þá þegar var orðin augljós nauðsyn þess að bregðast hratt og örugglega við þeim nýja veruleika sem við okkur blasir í dag og er nú, nærri tveimur áratugum síðar, orðinn áberandi í fyrirsögnum fréttum sem aldrei fyrr,“ segir Maarten van Aalst. Hjá Loftslagsmiðstöðinni starfa tæknilegir ráðgjafar sem frá árinu 2007 hafa aðstoðað Rauða krossinn við að uppfylla grundvallarskuldbindingar í loftslagsmálum. „Það eru skuldbindingar sem samþykktar voru á alþjóðaráðstefnu Rauða krossins og Rauða hálfmánans um samþættingu þess sem nú er kallað loftslags-áhættustjórnun í stefnu og framkvæmd. Þar erum við í sambandi

Maarten van Aalst er yfirmaður Loftslagsmiðstöðvar Rauða krossins sem hefur aðsetur í Hollandi.

við vísindasamfélagið til að tryggja aðgang að bestu upplýsingum sem völ er á og hvetjum til rannsókna þar sem þekkingu skortir,“ útskýrir Maarten.

Stórar áskoranir fram undan
Maarten segir erfitt að tilgreina hverjar séu helstu áskoranir Rauða krossins þegar kemur að hamfara-hlýnun. „Sannleikurinn er sá að við stöndum frammi fyrir mörgum gríðarstórum loftslagstengdum viðfangsefnum. Hversu margþætt þau eru má sjá þegar horft er á afleiðingar fellibylsins Dorians á Bahama-eyjum, monsúnrigningar í Bangladess, fellibylinn Idai í sunnanverðri Afríku og nú síðast

ofurfellibylinn Hagibis í Japan. Reyndar er auðveldara að greina hver næsta stóra áskorun getur orðið, sem eru tengsl átaka og loftslagsbreytinga (e. conflict-climate nexus). Eins og nafnið bendir til er það oft nánast óleysanleg blanda langvarandi átaka, mikillar fátæktar og erfiðra umhverfisþátta,“ segir Maarten og nefnir Sómalíu og Jemen sem dæmi um svæði þar sem þessi flókni veruleiki er til staðar. Hann segir Loftslagsmiðstöðina reikna með enn meiri hlýnun í Evrópu á næstu árum. „Það verður heitara, og ef ég á að vera alveg berorður þá verður hættulega heitt. Við munum sjá óvenjulegar hitabylgjur í Evrópu, líkt og þær sem við sáum á þessu

ári og sem veita okkur sterkar vísbendingar um sýnilegar loftslagsbreytingar.“

Viljum bregðast hratt við
Starf Loftslagsmiðstöðvarinnar hefur áhrif á mannúðaraðstoð og þróunarvinnu. „Okkar vinna felst í ráðgjöf sem gerir Rauða krossinum kleift að vera viðbúinn því að veita takmarkað fjármagn sitt, aðföng og mannafla til svæða þar sem auknar líkur eru á að hamfarir muni skella á, hvort sem um er að ræða hitabylgjur í Evrópu, óveður í Karíbahafi eða slagveður eins og þau sem undanfarið hafa skolið á Japan, Bangladess og Indland,“ upplýsir Maarten.

Hann útskýrir hvað felst í neyðaraðgerðum sem byggðar eru á spám og býst við að sú aðferðafræði verði nýtt í enn meiri mæli hjá Rauða krossinum í framtíðinni. „Hugtakið neyðaraðgerðir byggðar á spám (e. forecast-based action) hefur lengi verið í þróun hjá Loftslagsmiðstöðinni. Í því felst að nýta loftslagsvísindin til að vera enn betur viðbúin. Oft eru fyrir hendi veðurspár og loftslags-tengdar spár um auknar líkur á óveðri, hitabylgjum, þurrkum og þar fram eftir götunum, en ekkert hjálparstarfsfólk er tiltækt til að bregðast við áður en hamfarir skella á. Við viljum því nýta spárnar til að bregðast hratt við með skjóttum viðvörðunum og skjóttum aðgerðum.“

Drögum sem mest úr áhættu
Framtíðarsýn Loftslagsmiðstöðvarinnar í samstarfi við landsfélög Rauða krossins segir Maarten vera að halda áfram verkefnum og veita bestu tæknilegu ráðgjöf sem völ er á. „Við ætlum að bjóða fram nýsköpun og veita innblástur þeim milljónum sjálfbóðaliða sem starfa í fremstu vöglínu. Elhadj As Sy, framkvæmdastjóri Alþjóðasambands Rauða krossins, tók svo til orða: „Yfir 90 prósent náttúruhamfara eru talin tengjast loftslagi og þegar áhættuþættir eru skoðaðir sést að loftslagsbreytingar eru þar lykilatriði. Okkar hlutverk er að draga úr áhættu og það að koma til móts við þarfir þeirra sem eru hvað berskjaldaðastir verður enn mikilvægara á næstu árum. Þörf fyrir mannúðarstarf Rauða krossins mun því líklega aðeins aukast.““

Samstarf við Rauða krossinn í Malaví um neyðaraðgerðir byggðar á spám

Rauði krossinn á Íslandi hefur í áratóðir sinnt langtímaþróunarsamstarfi ásamt systurfélagi sínu í Malaví. Einn helsti áhersluþáttur samstarfsins er uppbygging sterkra neyðarvarna á helstu áhættusvæðum. Náin samvinna Rauða krossins við veðurfræðistofnanir og stjórnvöld í Malaví er mikilvæg undirstaða neyðarvarna og gefur Rauða krossinum tækifæri til að virkja viðbragðsteymi sín í tæka tíð. Bætt samskiptatækni og sífellt nákvæmari loftslags- og veðurspár gera Rauða krossinum kleift að vinna að fyrirbyggjandi aðgerðum til viðbótar við þær neyðaraðgerðir sem þarf að framkvæma í kjölfar hamfara. Það segir sig sjálft að mun betra er að veita fjármagn og hjálpargögn til hamfarasvæða fyrir fram og vera tilbúin að veita fólki stuðning þegar hamfarirnar skella á, heldur en að koma því á svæðin eftir að neyðin kemur upp. Fellibylurinn Idai gerði boð á undan sér með miklu rigningarveðri og sterkum vindhviðum þann 5. mars, tíu dögum áður en hann reið yfir Malaví. Þá var strax ákveðið að veita fjármagn úr neyðarsjóðum til viðbragðsteyma Rauða krossins á líklegum flóðasvæðum. Vel þjálfaðir

Moses, Kassim og Daud sjálfbóðaliðar í viðbragðsteymi Rauða krossins.

sjálfbóðaliðar fengu boð um að fara í viðbragðsstöðu og vopnuð mælistikum, farsímum, trommum og flautum fylgdust þau grannt með aðstæðum. Þegar vatnshæð áa náði upp að hættumörkum gáfu þau viðvörðunarkerki og sáu til þess að þorpsbúar náðu að taka sínar mikilvægustu eigur og flýja á rýmingarsvæði. Rauði krossinn var búinn að koma upp neyðarskýlum,

matvælum, salernum og hreinlætisaðstöðu á rýmingarsvæðum áður en fólkið rýmdi þorpin. Þá voru leitar- og björgunarsveitir félagsins virkjaðar til að hjálpa fólki, sem eftir varð, að komast í öryggi. Chikwawa-héraði í sunnanverðu Malaví er eitt fátækasta hérað landsins og eitt þeirra héraða sem hvað verst fór út úr flóðunum. Chimwemwe Dibwa, 44 ára

Chimwemwe Dibwa, 44 ára sjálfbóðaliði í Chikwawa-héraði í Malaví.

sjálfbóðaliði í Chikwawa, hlaut þjálfun í neyðarvörnum í fyrra og gekk í í kjölfarið til liðs við viðbragðsteymi Rauða krossins í þorpinu sínu. Þegar rigningarveðrið hóf að magnast í upphafi marsmánaðar fékk hún skilaboð um að fylgjast með vatnshæð Shire-árinnar, sem hún býr við. „Við setjum mælistiku í vatnið og notum litakóða – grænt, gult og

rautt. Ef vatnið nær gula litnum vitum við að þá er kominn tími til að vara fólk við,“ segir Chimwemwe. Eins og á Íslandi, felst styrkleiki Rauða krossins í Malaví í starfi deilda á vettvangi, þar sem fólk úr sjálfum þorpunum á verkefnasvæðunum er sjálfbóðaliðar sem koma beint að framkvæmd verkefna í sínu nærumhverfi.

„Stundum er símtal
við okkur fyrsta
skrefið til hjálpar.“

— Sandra,
starfsmaður 1717,
hjálparsíma
Rauða krossins

Mannvinir eru allra mál

Starf Söndru er mögulegt vegna Mannvina.
Með mánaðarlegu framlagi styður þú við
mannúðar- og hjálparstarf innanlands
og utan þar sem þörfin er mest.

Vilt þú vera Mannvinur?
mannvinir.is

 Rauði krossinn

Neyðarvarnakerrur Rauða krossins – fjöldahjálparstöðvar á hjólum

Atli Örn Gunnarsson hefur verið sjálfboðaliði hjá Rauða krossinum í 14 ár. Hann hefur umsjón með neyðarvarnakerrum en þær innihalda búnað sem kemur að góðum notum þegar vá ber að dyrum.

Neyðarvarnakerrur eru fjöldahjálparmiðstöðvar á hjólum. Í þeim er að finna allan þann búnað sem þarf til að opna fjöldahjálparmiðstöð fyrir 30 manns fyrstu dagana þegar þess gerist þörf, t.d. afvöldum náttúruhamfara. Kerrurnar auðvelda Rauða krossinum að opna og starfrækja fjöldahjálparstöðvar, þar sem slíkt hefði annars verið erfitt, eins og á stöðum utan þéttbýlis þar sem heppilegt húsnæði er ekki alltaf fyrir hendi,“ segir Atli Örn Gunnarsson, sem er einn þeirra sjálfboðaliða sem hafa umsjón með neyðarvarnakerrunum fyrir Rauða krossinn.

„Í hverri neyðarvarnakerru eru 30 svefnbeddar, 50 teppi, gulur borði sem merktur er Rauða krossinum en hann er til að afmarka svæði, hreinlætisvörur, rafstöð og ljós. Auk þess eru í þeim merki-spjöld fyrir vistarverur, kaffi-aðstöðu og slíkt, endurskinsvesti fyrir sjálfboðaliða, skrifblokkir, gátlistar, útlarp með langbylgju, orkustangir og fleira,“ upplýsir Atli.

Alls eru 24 neyðarvarnakerrur í notkun hringinn í kringum landið en upphaflega stóð til að hafa eina kerru í hverju lögregluumdæmi. „Fyrstu kerrurnar voru teknar í notkun fyrir fjórum árum. Þegar við sáum að þörfin var meiri, var

ákveðið að fjölga þeim jafnt og þétt. Innan skamms verða nokkrar neyðarvarnakerrur í viðbót teknar í notkun. Þær eru smíðaðar sérstaklega fyrir okkur og síðan sjáum við hjá Rauða krossinum um að kaupa allan útbúnað fyrir þær,“ segir Atli.

Kerrurnar eru staðsettar á höfuðborgarsvæðinu, í Reykjanesbæ, Grindavík, á Selfossi, Hvolsvelli, í Vestmannaeyjum, Vík, á Klaustri, í Sveitarfélaginu Hornafirði, á Eskifirði, Egilsstöðum, í Þingeyjarsýslu, á Akureyri, í Skagafirði, á Hvammstanga, Hólmavík, Ísafirði, Patreksfirði, í Búðardal, Stykkishólmi, Snæfellsbæ, Borgarnesi og á Akranesi.

Sjálfur hefur Atli verið sjálfboðaliði síðan 2005 og líkar mjög vel. „Mig vantaði eitthvað að gera og byrjaði á að skrá mig og taka þátt í skyndihjálparhöpi hjá Reykjavíkurdéildinni. Síðar fór sú deild undir neyðarvarnir og ég hef starfað innan hennar í 14 ár á einn eða annan hátt. Ég fer í þau verkefni sem þarf, en aðalverkefnið mitt er að hafa umsjón með neyðarvarnakerrunum.“

Afhverju eru neyðarvarnir mikilvægar?

„Ef upp kemur hættuástand vegna náttúruhamfara eða stórslysa hefur Rauði krossinn það hlutverk í almannavörnum

Atli Örn Gunnarsson sjálfboðaliði situr hér á neyðarvarnakerru Rauða krossins. FRÉTTABLAÐIÐ/SIGTRYGGUR ARI

að veita fjöldahjálpar, svo sem að útvega fæði, klæði og húsaskjól, auk þess að koma upplýsingum til fólks. Einn liður í því er að setja upp fjöldahjálparstöðvar og þar koma neyðarvarnakerrurnar að góðum notum.“

Mælir þú með því að vera sjálfboðaliði hjá Rauða krossinum?

„Já, sannarlega. Þetta er skemmtilegur félagsskapur og maður lærir heilmikið í gegnum starfið.“

Neyðarvarnir eru eitt mikilvægasta verkefni Rauða krossins. Sjálfboðaliðar bregðast við fjölda alvarlegra atburða s.s. náttúruhamförum, samgönguslysum og húsbrunum á hverju ári. Allan sólarhringinn eru hundruð sjálfboðaliða til taks ef hamfarir eða önnur áföll dynja yfir. Sjálfboðaliðar og starfsfólk eru með mismunandi sérþekkingu, m.a. í stjórnun aðgerða, uppsetningu fjöldahjálparstöðva og að veita sálrænan stuðning og skyndihjálpar þegar mikið liggur við. Ísavia hefur tryggt að neyðarvarnakerrur eru til staðar hringinn í kringum landið.

Mætti styðja barnafjölskyldur betur

Sérfræðingur Hagstofu segir flókið að mæla fátækt en að börn einstæðra foreldra og öryrkja séu í mestri hættu á henni. Hann telur að aukinn stuðningur við barnafjölskyldur gæti minnkað fátækt.

Kolbeinn Hólmur Stefánsson, sérfræðingur við Hagstofu Íslands, gaf út skýrslu um lífskjör og fátækt barna á Íslandi fyrr á þessu ári fyrir Velferðarvaktina. Hann segir að fátækt sé hugtak sem geti verið erfitt að skilgreina en maður þekki hana þegar maður sér hana.

„Fátæktarhugtakið er miklu eldra en félagsvísindin, hugmyndir um fátækt hafa verið til frá órófi alda. En málið er að svo þurfum við einhvern veginn að mæla hana og þá vandast málið, því við höfum enga beina leið til að mæla fátækt,“ segir Kolbeinn. „Almennt séð horfum við á fátækt sem skort sem leiðir af því að hafa ekki nægilega miklar bjargar, fyrst og fremst peninga.“

Þrjár mælingar á fátækt

„Ég nota þrjár mælingar á fátækt í skýrslunni. Sú fyrsta er svokölluð lágtekjumörk, sem áður voru kölluð fátæktarmörk. Hún virkar þannig að við tökum miðgildið í tekjudreifingunni og reiknum hlutfall af því. Almennt er miðað við 60% af miðgildinu og allir sem eru undir því teljast í hættu á fátækt,“ segir Kolbeinn. „Það búa samt ekki allir í þessum höpi við fátækt, hún getur verið tímabundin og fólk getur oft verið fljótt að vinna sig upp.“

Önnur mæling er skortur á efnislegum gæðum. Þá er lítið til þess hvaða tilteknu efnislegu lífsgæði fólk hefur og ef einhvern vantar þau gæði, hvort það sé vegna þess

að það hefur ekki efni á þeim,“ segir Kolbeinn. „Við getum svo sem alltaf neitað okkur um tiltekin gæði af ýmsum ástæðum, en ef þú vilt þau en hefur ekki efni á þeim telst það skortur.“

Svo nota ég flókna tölfræðilega aðferð sem tekur upplýsingar úr alls konar mismunandi mælingum sem snerta á fátækt til að fá út nýja mælingu, sem við köllum fjárhagsþrengingar,“ segir Kolbeinn. „Þetta eru þær þrjár ólíku mælingar sem eru notaðar og þær henta til að svara dálítið ólíkum spurningum.“

Ekki hægt að telja fátæka

„Það hversu margir teljast fátækir á Íslandi veltur á skilgreiningunni sem er notuð, en almennt séð er fátækt tiltölulega fágæt á Íslandi í samanburði við önnur Evrópulönd,“ segir Kolbeinn. „Hins vegar jókst fátækt áberandi mikið í kjölfar Hrunsins en svo dró úr henni hjá flestum hópum eftir 2011, nema hjá öryrkjum.“

En það er ekki hægt að nefna neina tiltekna tölu um hve margir eru fátækir á Íslandi, því við getum ekki mælt það beint,“ segir Kolbeinn.

Börn einstæðra og öryrkja viðkvæm

„Rannsóknir benda til þess að börn einstæðra foreldra og öryrkja séu líklegust til að búa við fátækt,“ segir Kolbeinn. „Í tilfelli einstæðra foreldra er það einfaldlega þannig að það er erfitt að reka heimili á Íslandi með bara eina fyrirvinnu,

Kolbeinn Hólmur Stefánsson, sérfræðingur við Hagstofu Íslands, segir að það sé erfitt að vinna sig upp úr fátækt á Íslandi. FRÉTTABLAÐIÐ/SIGTRYGGUR ARI

við þurfum tvær til að komast sæmilega af í þessu samfélagi.

Hjá öryrkjum snýst málið frekar um að annar eða báðir foreldrar eru með langvarandi lágar tekjur. Þá gengur á sparifé og eignir og lánstraust verður hægt og rólega fullnýtt, þannig að svigrúm fólks til að bregðast við verður sífellt minna,“ segir Kolbeinn. „Örorkulífeyrir á Íslandi er heldur ekki sérlega rausnarlegur til að byrja með.“

Meiri vinna, meiri tekjur

„Það veltur mjög mikið á aðstæðunum sem leiða fólk í fátækt hvernig hægt er að vinna sig upp úr henni,“ segir Kolbeinn. „Það getur verið

býsna erfitt fyrir örorkulífeyrisþega, því þeir hafa skerta starfsgetu og það getur verið mjög erfitt fyrir þá að afla sér aukatekna.

Það er kannski auðvelt að segja að fyrir einstæða foreldra sé best að finna sér maka, en það er alls konar mannlegur raunveruleiki sem flækir myndina og margir sem geta ekki eða vilja ekki gera það,“ segir Kolbeinn.

Almennt séð er leiðin til að vinna sig úr fátækt á Íslandi sú að vinna meira til að skapa meiri tekjur,“ segir Kolbeinn. „En maður getur líka reynt að skipuleggja líf sitt þannig að maður dragi úr áhættu, til dæmis með því að mennta sig.“

Sárafatæktarsjóður Rauða krossins veitir neyðarstyrki til þeirra sem búa við sárafatækt. Nokkur skilyrði þarf að uppfylla, m.a. að mánaðarlegar tekjur séu 200.000 kr. eða lægri fyrir skatt hjá einstaklingum eða samantlagt 300.000 kr. eða minna fyrir skatt hjá hjónum/sambúðarfólki. Barnabætur, meðlag og húsaleigubætur eru ekki taldar með í tekjuviðmiðum. Hægt er að sækja um í sjóðinn tvisvar á almanaksári. Lesa má nánar um sjóðinn á raudikrossinn.is/sarafataekt.

Mætti efla barnabætur

„Þetta verður snúnara þegar við tölum um verst settu hópana,“ segir Kolbeinn. „En það er ýmislegt sem samfélagið getur gert. Til dæmis að auka stuðning við barnafjölskyldur, sem er takmarkaður á Íslandi.“

Við erum með tekjutengdar barnabætur en skerðingarmörkin liggja svo lágt að það er mjög auðvelt að fara undir þau ef maður er í fullri vinnu og svo eru skerðingarnar brattar,“ segir Kolbeinn. „Fólk sem er í hjúskap með tvö börn og í fullri vinnu, dæmigerð vísitölufjölskylda, fær til dæmis engar barnabætur ef annað barnið er komið yfir 6 ára aldur.“

Kolbeinn telur því að það sé ástæða til að efla barnabótakerfið, sérstaklega með tilliti til fólks sem hefur lægri tekjur.